

PREHĽAD MOŽNOSTÍ ROZVOJA TURIZMU A CESTOVNÉHO RUCHU V PODMIENKACH PREŠOVSKÉHO KRAJA

An Overview of Possibilities of Developing Tourism in Terms of Prešov Region

Daniela Kollárová

Abstrakt:

Prírodné krásy, klimatické podmienky, kultúrno-historické pamiatky, pútnické miesta, kúpele, turistické a náučné chodníky, splavovanie riek a ďalšie rôznorodé atrakcie vytvárajú v Prešovskom kraji priaznivé predpoklady pre rozvoj cestovného ruchu v prihraničnom regióne Slovenska a Ukrajiny. V príspevku identifikujeme základné podoby cestovného ruchu na území Prešovského kraja, ktoré je potrebné prednostne podporovať, rozvíjať a propagovať.

Kľúčové slová:

cestovný ruch, Prešovský kraj, propagácia.

Abstract:

Natural beauty, climate, cultural-historic monuments, pilgrimage places, spas, tourist and nature trails, river rafting, and other various attractions situated in the Prešov Region create favourable conditions for the development of tourism within the Slovakia-Ukraine border region. The article aims to identify the basic variations of tourism related to the Prešov Region, which need to be preferentially supported, developed and promoted.

Key words:

tourism, Prešov Region, promotion.

1 Stručne k špecifikám cestovného ruchu a turizmu v Prešovskom kraji

Cestovným ruchom rozumieme cestovanie za účelom rekreácie, oddychu, účasti na náboženských obradoch, návštevy rodiny a priateľov na prechodný čas. Je tvorený komplexom vzájomne súvisiacich a prepojených prvkov: ubytovanie a stravovanie, atrakcie, sprostredkovatelia a organizátori, doprava. Keďže účastníci cestovného ruchu preferujú rôzne formy trávenia voľného času, hovoríme o viacerých podobách cestovného ruchu.¹

Prírodné krásy a klimatické podmienky vytvárajú v Prešovskom kraji priaznivé predpoklady pre rozvoj cestovného ruchu. Sústredená je tu pätina ubytovacích zariadení Slovenskej republiky, ktorých služby ročne využije približne 700 000 návštevníkov. V rámci kraja patria k najnavštevovanejším región Vysoké Tatry a okresy Bardejov, Kežmarok, Prešov a Stará Ľubovňa. Kraj sa pýši mnohými kultúrno-historickými pamiatkami, z ktorých mnohé sú zapísané v zozname svetového dedičstva UNESCO. Pozornosť si zasluhujú najmä mestá Levoča, Prešov, Bardejov, Poprad a Kežmarok.

¹ ČERNÁ, J.: *Nové trendy v cestovnom ruchu pre marketérov*. Trnava : FMK UCM, 2015, s. 15.

Administratívnym, hospodárskym, kultúrnym a spoločenským centrom kraja je mesto Prešov, kde sídlia i významné cirkevno-správne inštitúcie pravoslávnej, gréckokatolíckej a evanjelickej cirkvi na Slovensku. Administratívne sa Prešovský kraj delí na 13 okresov.²

2 Náboženský cestovný ruch v Prešovskom kraji

Náboženský, pôvodne pútnický cestovný ruch patrí k najstarším podobám cestovného ruchu. Návštevníkov vedú na posvätné miesta rôzne ciele, napr. vidieť dané miesto, modliť sa, adorať, splniť sľub, vypočuť prosby, získať odpustky. K najstarším a k najznámejším pútnickým miestam na Slovensku patrí Mariánska hora pri Levoči. Toto pútnické miesto nie je spájané so zjaveniami, či inými zázrakmi, ale s poďakovaním miestnych obyvateľov za záchranu na tomto mieste ešte počas tatárskeho vpádu.³ Litmanová sa v novodobej histórii dostala do povedomia hlavne v súvislosti so zjaveniami Panny Márie na hore Zvir (zjavenia trvali od augusta 1990 do augusta 1995). Neďaleko obce sa nachádza gréckokatolícke mariánske pútnické miesto Zvir. Nielen počas zjavení, ale aj po ich ukončení, veriaci stále v hojnom počte pravidelne prichádzajú na toto miesto.⁴ Pútnické miesto Gaboltov je známe predovšetkým svojou úctou k Panne Márii Karmelskej a svätovojtešskou tradíciou.⁵ Pre veriacich, prípadne ostatných záujemcov, môžu byť zaujímavé stavby drevených kostolíkov (cerkvi), ktoré sú typické drevenou stenou s ikonami, ktorá oddeľuje oltár od ostatných častí chrámu. Medzi svetové kultúrne pamiatky UNESCO boli zaradené rímskokatolícke kostoly v Hervartove a Tvrdošíne, evanjelické artikulárne kostoly v Kežmarku, Leštínach a Hronseku, ako aj gréckokatolícke cerkvy v Bodružali, Ladomirovej a Ruskej Bystrej.⁶

3 Prešovský kraj a jeho kultúrno-poznávací cestovný ruch

Podstata tejto podoby cestovného ruchu spočíva v spoznávaní napr. kultúrneho dedičstva, t. j. tradícií, zvykov, historických a kultúrnych pamiatok, prírodných zaujímavostí.⁷ Tradície a zvyky niekdajšieho života sú istým spôsobom zachovávané v skanzenoch v Humennom, vo Svidníku, v Ľubovnianskom skanzene, v Bardejovskom skanzene a v živých skanzenoch Osturňa a Ždiar (pamiatková rezervácia ľudovej architektúry).⁸ V Prešovskom kraji sa doposiaľ zachovali tieto stredoveké hrady s expozíciami a muzeálnymi zbierkami pre verejnosť: Kežmarský hrad, Ľuboviansky hrad, Spišský hrad a Kežmarský hrad. Pre svoju tajomnosť sú cieľom turistických výletov aj ruiny hradov Brekov, Čičava, Plaveč, Zborov, Bodoň, Hanigovce, Jasenov, Lipovce, Šebeš, ako aj Holumnického hradu, Kapučianskeho hradu, Šarišského hradu, Zbojníckeho hradu a hradu Medzianky. Medzi umelecky a architektonicky cenné stavby, vybudované v minulosti ako vidiecke šľachtické sídla, obyčajne na rovine a s parkom, patria v Prešovskom kraji kaštieľ Červený kláštor, Fričovce, Hanušovce, Humenné, Markušovce, Strážky, Stropkov, Klobošického a Rákocziho palác v Prešove.⁹ Rôzne zbierky, historické pamiatky a zvláštnosti zhromažďujú

² *Prešovský kraj – charakteristika regiónu.* [online]. [2016-05-06]. Dostupné na: <<https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/themes/regional/presovsky%20kraj/about>>.

³ *Bazilika Navštívenia Panny Márie – Mariánska hora.* [online]. [2017-03-21]. Dostupné na: <http://rkc.levoca.sk/k_marianskahora.html>.

⁴ *História mariánskeho pútnického miesta na hore Zvir.* [online]. [2017-03-21]. Dostupné na: <<http://www.horazvir.sk/historia.php>>.

⁵ *Gaboltov.* [online]. [2017-03-21]. Dostupné na: <<http://www.putnickemiesta.sk/putnicke-miesta-na-slovensku/kosicka-arcidieceza/gaboltov/>>.

⁶ *Drevené kostolíky.* [online]. [2017-03-21]. Dostupné na: <<https://www.po-kraj.sk/sk/kraj-ponuka/pamiatky/drevena-architektura/drevene-kostoliky/>>.

⁷ ČERNÁ, J.: *Nové trendy v cestovnom ruchu pre marketérov.* Trnava: UCM, 2015, s. 36.

⁸ *Skanzeny.* [online]. [2017-03-21]. Dostupné na: <<https://www.po-kraj.sk/sk/kraj-ponuka/pamiatky/drevena-architektura/skanzeny/>>.

⁹ *Kaštiele.* [online]. [2017-03-21]. Dostupné na: <<https://www.po-kraj.sk/sk/kraj-ponuka/pamiatky/hrady-zamky-kastiele/kastiele-uzemi-psk.html>>.

a verejne vystavujú múzeá v Prešove, Starej Ľubovni, Kežmarku, Medzilaborciach, Poprade, Bardejove a Humennom.¹⁰ Región Prešovského kraja patrí z hľadiska prírodnej hodnoty k najväčším na Slovensku. Nachádzajú sa tu (okrem iného) **najstarší národný park na Slovensku** Tatranský národný park, **najstarší medzinárodný prírodný park v Európe** Pieninský národný park a Národný park Poloniny, ktorého **pralesy sú zapísané do zoznamu svetového dedičstva UNESCO**. Do Prešovského kraja zasahujú: Národný park Nízke Tatry, Národný park Slovenský raj, Chránená krajinná oblasť Východné Karpaty a Chránená krajinná oblasť Vihorlat.

4 Zdravotný cestovný ruch v podmienkach Prešovského kraja

Pod zdravotný cestovný ruch patrí aj kúpeľný, „wellness“ či „fitness“ cestovný ruch. Jeho podstatou je existencia prírodného liečivého zdroja, napr. prírodnej liečivej vody alebo klimatických podmienok vhodných na liečenie. V Prešovskom kraji vyvierajú vyše 400 prameňov minerálnych a termálnych vôd. Liečebné pramene liečia pacientov v Bardejovských kúpeľoch, v kúpeľoch Červený Kláštor, v kúpeľoch Vyšné Ružbachy a Nový Smokovec. Návštevníci kraja môžu navštíviť kúpaliská, rybníky, plavecké bazény a iné vodné atrakcie, napr. Thermal Park Vrbov, Vodný svet Svidník, Sninské rybníky, Opalex Sigord, Plaza Beach Solivar, Aquapark Delňa a iné.¹¹

5 Športový cestovný ruch – špecifiká Prešovského kraja

Môže mať aktívnu formu (napr. cykloturistika, splavovanie divokej rieky, lyžovanie), alebo pasívnu formu (napr. návšteva športového podujatia). Prešovský samosprávny kraj ponúka prevažne aktívnu formu cestovného ruchu: lanové parky a umelé steny (Stienku Café Singing Rock v Tatranskej Lomnici, Lezeckú stenu v Humennom, Outdoorpark v Prešove, Slaňák vo Vranove nad Topľou, Lezeckú stenu Stará Ľubovňa, Veveričí park Štrbské Pleso, Spider Park v Tatranskej Kotline), skialpinizmus, paragliding a parašutizmus (Paragliding, Vysoké Tatry; Jastrab paragliding klub, Prešov; Tandemové zoskoky padákom), rafting, splavovanie a kanoistiku (na riekach Dunajec, Laborec, Cirocha, Latorica, Ondava a Topľa) v rôznych lokalitách kraja, ako aj 15 turistických trás a náučných chodníkov s rozličným stupňom náročnosti.¹²

6 Vidiecky cestovný ruch na území Prešovského kraja

Využívanie možností vidieka pre účely rekreácie, napr. chov domácich zvierat, zber liečivých rastlín na rančoch, farmách a v kluboch:

- Rekreačný a jazdecký dvor pod Vihorlatom, Kamienska;
- FarmaHippospring, Ptičie;
- Ranč Čajka, Kežmarok;
- Ranč Breziny, Pavlovce;
- Ranč Sahiba, Komárany;
- Kone Mengusovce, Mengusovce;

¹⁰ *Kultúra*. [online]. [2017-03-21]. Dostupné na: <<https://www.pokraj.sk/sk/samosprava/udaje/organizacie/kultura/?searchBy=byTitle&type=Kult%C3%BAra&county=all&title=m%C3%BAzeum>>.

¹¹ *Relax a Wellness*. [online]. [2017-03-21]. Dostupné na: <https://www.pokraj.sk/files/KRAJ/publikacie/prezentacie/relax-a-wellness_prezentacia-sk.pdf>.

¹² *PSK Dobrodružne*. [online]. [2016-05-15]. Dostupné na: <https://www.pokraj.sk/files/KRAJ/publikacie/prezentacie/psk-dobrodruzne_prezentacia-sk.pdf>.

- Jazdecký klub Jagal, Mengusovce;
- Cornu ranč Janovík, Janovík;
- Jazdecký klub Aurora, Stará Ľubovňa.¹³

Kombináciou viacerých uvedených podôb cestovného ruchu môže návštevník realizovať rekreačný cestovný ruch.

7 Záverečná diskusia – Zlepšenie cezhraničného toku informácií

Marketingová komunikácia znamená na jednej strane informovať, oboznamovať s produktmi, vysvetľovať ich vlastnosti, vyzdvihnúť úžitok, kvalitu, hodnotu, prospešnosť a použitie, a na druhej strane počúvať, prijímať podnety a požiadavky spotrebiteľov a reagovať na ne. Jej podstatou je ovplyvňovanie nákupného správania spotrebiteľov pomocou týchto tradičných nástrojov: reklama, podpora predaja, vzťahy s verejnosťou, osobný predaj a priamy marketing. V každom z uvedených nástrojov existuje široká škála špecifických techník, ktoré sa vzájomne dopĺňajú podľa potrieb a zámerov podniku. Z techník jednotlivých nástrojov marketingovej komunikácie sa vytvára čo najvhodnejšia kombinácia: komunikačný mix.

Pri vytváraní komplexného programu účinnej marketingovej komunikácie je nutné dodržiavať postupnosť krokov: určiť cieľového príjemcu, stanoviť ciele komunikácie, vytvoriť správu, zvoliť komunikačné kanály, rozdeliť rozpočet na komunikáciu, rozhodnúť o komunikačnom mixe, riadiť a koordinovať celý proces marketingovej komunikácie a zmerať výsledky komunikácie.

V ideálnom prípade by mala správa získať pozornosť, udržať záujem, vytvoriť túžbu a vyvolať akciu. Pri formulovaní správy musíme riešiť štyri problémy: čo povedať (obsah správy), ako to povedať logicky (štruktúra správy), ako to povedať symbolicky (forma správy) a kto to povie (zdroj správy). Komunikátor musí na prenos správy zvoliť najúčinnnejšie komunikačné kanály, ktoré sa v zásade delia na osobné a neosobné. Kanály osobnej komunikácie tvoria dve alebo viaceré osoby, komunikujúce spolu priamo a navzájom (tvárou v tvár, cez telefón, poštou, e-mailom). Účinnosť osobnej komunikácie vyplýva z individuálnej prezentácie a spätnej väzby. Kanály neosobnej komunikácie prenášajú správy bez osobného kontaktu alebo interakcie (médiá, prostredie a udalosti).¹⁴

Pri propagovaní sakrálnych stavieb a náboženských podujatí, liečivých prameňov, kúpeľov a vodných atrakcií, turistiky, lyžovania a splavovania, rančov, fariem a jazdeckých klub a pod. odporúčame viacero opatrení. Správa by nemala byť formulovaná len prostredníctvom výzvy, napr. „navštívte hrad zapísaný v Zozname svetového kultúrneho dedičstva, drevené kostolíky, unikátny pevnostný systém, prírodný skanzen“ a pod., ale aj sprostredkovať nasledovné informácie:

- Ktorá historická osoba spojená s lokalitou rozpovie cieľovej skupine vybraný príbeh formou hranej prehliadky;
- Aký sprievodný program je možné vidieť v areáli objektu alebo v jeho tesnej blízkosti (svätú omšu, vystúpenie skupín historického šermu, sokoliarskych skupín, ohňovú šou, predstavenie bábkového divadla, jazdu na koňoch, streľbu z luku, tvorivé dielne remeselníkov a pod.);
- Kedy môžu objekt navštíviť. Pre prekonanie obáv a rizika z nevhodne stráveného času a zbytočne vynaložených prostriedkov môže byť cieľovej skupine navrhnutý termín návštevy počas prvej nedele v mesiaci, keď je časť múzeí a galérií na Slovensku prístupná zadarmo;

¹³ PSK Dobrodružne. [online]. [2016-05-15]. Dostupné na: <https://www.pokraj.sk/files/KRAJ/publikacie/prezentacie/psk-dobrodruzne_prezentacia-sk.pdf>.

¹⁴ KOLLÁROVÁ, D.: *Marketing a spoločnosť II*. Trnava: FMK UCM, 2013.

- Čo ďalšie môže cieľová skupina vidieť resp. zažiť, keďže prehliadka môže trvať približne 2 hodiny (napr. navštíviť ďalší objekt, podujatie, vodný park).

Ak je objektom skúmania cezhraničný tok informácií, potom netreba pre ich sprostredkovanie masovo komunikačné prostriedky s celoslovenskou alebo s celoukrajinskou pôsobnosťou. Je vhodnejšie sústrediť sa na:

- regionálne, príp. lokálne noviny a časopisy;
- regionálne rozhlasové a televízne vysielanie;
- verejne dostupné správy na webových stránkach a sociálnych sieťach (*Facebook, YouTube, Instagram*) kraja, miest, obcí, podnikateľských subjektov, informačných a turistických kancelárií, ktoré participujú na miestnom rozvoji;
- hlásenia v miestnom rozhlase;
- zverejnenie plagátov na mestských a obecných informačných plochách.

Existuje však možnosť, že obyvateľstvo v pohraničí nesleduje tieto zdroje a médiá. Preto odporúčame zväziť možnosti propagácie formou reportáže alebo pozvánky, v reláciách venovaných domácomu cestovnému ruchu, kultúrno-historickému a prírodnému bohatstvu, turistike i horolezectvu, napr. *Rádiovíkend, Televíkend, Cyklopotulky, Slovensko v obrazoch* (RTVS), prípadne iné formáty mapujúce aktuálne dianie na Slovensku, napr. *Reflex, Teleráno* (TV Markíza).

Napriek dodržaniu odporúčaní je však potrebné počítať s dlhodobou pretrvávajúcimi objektívnymi prekážkami, napr.: prechod na územie cez vyhradené hraničné priechody (na území Prešovského kraja existuje len jeden hraničný priechod: Ubl'a – Malý Bereznyj), ekonomická situácia obyvateľstva na oboch stranách hraníc, bezpečnosť (predovšetkým ukrajinského) regiónu, vzdialenosť k centrálnej a západnej časti krajiny, potreba cestovných dokladov.

Literatúra a zdroje:

Bazilika Navštívenia Panny Márie – Mariánska hora. [online]. [2017-03-21]. Dostupné na: <http://rkc.levoca.sk/k_marianskahora.html>.

ČERNÁ, J.: *Nové trendy v cestovnom ruchu pre marketérov.* Trnava : FMK UCM, 2015.

Drevené kostolíky. [online]. [2017-03-21]. Dostupné na: <<https://www.po-kraj.sk/sk/kraj-ponuka/pamiatky/drevena-architektura/drevene-kostoliky/>>.

Gabolto. [online]. [2017-03-21]. Dostupné na: <<http://www.putnickemiesta.sk/putnicke-miesta-na-slovensku/kosicka-arcidieceza/gabolto/>>.

História mariánskeho pútnického miesta na hore Zvir. [online]. [2017-03-21]. Dostupné na: <<http://www.horazvir.sk/historia.php>>.

Kaštiele. [online]. [2017-03-21]. Dostupné na: <<https://www.po-kraj.sk/sk/kraj-ponuka/pamiatky/hrady-zamky-kastiele/kastiele-uzemi-psk.html>>.

KOLLÁROVÁ, D.: *Marketing a spoločnosť II.* Trnava : FMK UCM, 2013.

Kultúra. [online]. [2017-03-21]. Dostupné na: <<https://www.po-kraj.sk/sk/samosprava/udaje/organizacie/kultura/?searchBy=byTitle&type=Kult%C3%BAra&count=y=all&title=m%C3%BAzeum>>.

Prešovský kraj – charakteristika regiónu. [online]. [2016-05-06]. Dostupné na: <<https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/themes/regional/presovsky%20kraj/about>>.

PSK Dobrodružne. [online]. [2016-05-15]. Dostupné na: <https://www.po-kraj.sk/files/KRAJ/publikacie/prezentacie/psk-dobrodruzne_prezentacia-sk.pdf>.

Relax a Wellness. [online]. [2017-03-21]. Dostupné na: <https://www.po-kraj.sk/files/KRAJ/publikacie/prezentacie/relax-a-welness_prezentacia-sk.pdf>.

Skanzeny. [online]. [2017-03-21]. Dostupné na: <<https://www.po-kraj.sk/sk/kraj-ponuka/pamiatky/drevena-architektura/skanzeny/>>.

Kontaktné údaje:

PhDr. Daniela Kollárová, PhD.
Fakulta masmediálnej komunikácie
UCM v Trnave
Nám. J. Hedru 2
917 01 Trnava
SLOVENSKÁ REPUBLIKA
daniela.kollarova@ucm.sk